

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Економічний факультет
Кафедра економічної кібернетики

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МОДЕЛІ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕВИХ РИНКІВ

Освітня програма «Економіка», «Економічна кібернетика»

Спеціальність 051 Економіка

Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від 29 серпня 2025 р.

м. Івано-Франківськ – 2025 н.р.

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Результати навчання (компетентності)
5. Організація навчання курсу
6. Система оцінювання курсу
7. Політика курсу
8. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Моделі розвитку галузевих ринків
Викладач (-і)	д.е.н., проф. Дмитришин Л.І.
Контактний телефон викладача	
E-mail викладача	lesia.dmytryshyn@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний
Обсяг дисципліни	3 кредити ECTS
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/developer/course/view/5882
Консультації	Очні консультації: згідно розкладу консультацій
2. Анотація до курсу	
<p>Навчальна дисципліна «Моделі розвитку галузевих ринків» спрямована на формування у здобувачів освіти теоретичних знань та вироблення практичних навичок щодо сучасних підходів, методів, моделей, інструментів дослідження особливостей організації галузевих ринків, оцінки економічних наслідків їх функціонування, дослідження стратегічної поведінки виробників в умовах цих ринків. Також розглядаються моделі оцінювання, аналізу, прогнозування та оптимізації використання потенціалу відповідних ринків.</p> <p>Актуальність вивчення дисципліни «Моделі розвитку галузевих ринків» в Україні ґрунтується на необхідності остаточного формування та подальшого розвитку товарних ринків з урахуванням існуючого інституційного середовища, а також оцінювання, аналізу та прогнозування розвитку таких ринків. Вивчення даної дисципліни буде особливо актуальним для аналітиків і практиків, котрі займаються консалтингом з питань оцінки ємкості ринку, лрцільності і можливості виходу на новий географічний / товарний ринок тощо.</p>	
3. Мета та цілі курсу	
<p>Мета курсу полягає в формуванні та засвоєнні студентами знань щодо формування, аналізу та прогнозування процесів на галузевих ринках. Дисципліна покликана формувати сучасне економічне мислення та світогляд студентів, забезпечити оволодіння ними знаннями та методами аналізу поведінки виробника і споживача на різних типах товарних ринків. Окремо розглядаються питання оцінки, аналізу та прогнозування потенціалу товарного ринку, а також ефективності його використання в розрізі виробничо-ресурсної, споживчої та інфраструктурної складових.</p> <p>Мета реалізується через цілі:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. виявлення причин та форм відмінностей між різними типами галузевих ринків; визначення типу ринку, вивчення закономірностей та перспектив розвитку товарних ринків і ринків послуг; 2. розробка алгоритму дослідження галузевого ринку з використанням можливостей економіко-математичного моделювання; 3. формування навиків проведення аналізу та прогнозування процесів, котрі мають місце на ринку, а також інституційного середовища, котре визначає механізми дотримання балансу інтересів на конкретних ринках; 4. формування навиків та вмій аналізувати ефективність державного регулювання розвитку галузевих ринків 	
4. Результати навчання (компетентності)	
<p>Результати навчання:</p> <p>РН01. Мати передові концептуальні та методологічні знання з економіки, управління соціально-економічними системами і на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення фундаментальних і прикладних досліджень на рівні світових досягнень з відповідного напрямку.</p> <p>РН02. Глибоко розуміти базові (фундаментальні) принципи та методи економічних наук, а також методологію наукових досліджень, створювати нові знання у сфері економіки з метою досягнення економічного та соціального розвитку в умовах</p>	

глобалізації.

РН03. Розробляти та досліджувати фундаментальні та прикладні моделі соціально-економічних процесів і систем, ефективно використовувати їх для отримання нових знань та/або створення інноваційних продуктів у економіці та дотичних міждисциплінарних напрямках.

РН04. Застосовувати сучасні інструменти і технології пошуку, оброблення та аналізу інформації, зокрема, статистичні методи аналізу великих масивів даних та/або складної структури, спеціалізоване програмне забезпечення та інформаційні системи.

РН08. Планувати і виконувати емпіричні та/або теоретичні дослідження у сфері економіки та з дотичних міждисциплінарних напрямків, критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми

Компетентності:

ІК - Здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми у сфері економіки, а також проводити власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики.

ЗК02. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК05. Здатність розв'язувати комплексні проблеми економіки на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності.

СК01. Здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання в економіці та дотичних до неї міждисциплінарних напрямках і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях з економіки та суміжних галузей.

СК03. Здатність використовувати сучасні методології, методи та інструменти емпіричних і теоретичних досліджень у сфері економіки, методи комп'ютерного моделювання, сучасні цифрові технології, бази даних та інші електронні ресурси, спеціалізоване програмне забезпечення у науковій та науково-педагогічній діяльності.

СК05. Здатність виявляти, поглиблено аналізувати та вирішувати проблеми дослідницького характеру у сфері економіки з врахуванням економічних ризиків та можливих соціально-економічних наслідків, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних досліджень, у тому числі з питань європейської та євроатлантичної інтеграції.

СК06. Здатність обґрунтовувати та готувати економічні рішення на основі розуміння закономірностей розвитку соціально-економічних систем і процесів із застосуванням математичних методів та моделей

5. Організація навчання курсу

Обсяг курсу - 90 год.

Вид заняття	Загальна кількість годин
Лекції	12
Практичні	18
Самостійна робота	60

Ознаки курсу

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Обов'язковий / вибірковий
7	051 Економіка	4	вибірковий

Тематика курсу

Тема, план	Форма заняття	Літерат ура	Завдання, год	Вага оцін ки	Термін виконання
Тема 1. Вступ до дисципліни. Предмет, об'єкт, методи та завдання дисципліни.	Лекція,	[1-14]	Опрацюв ати	0,8	До наступного

Поняття моделі економічного розвитку. Структура моделі економічного розвитку.	практичне заняття		лекційний матеріал, Підготуватися до практичного заняття, тести		заняття за розкладом
Тема 2. Фундаментальні основи економіки галузевих ринків. Економіка галузевих ринків як наука та навчальна дисципліна. Методологія економіки галузевих ринків. Еволюція методологічних підходів до аналізу економіки галузевих ринкових відносин Історія розвитку економіки галузевих ринків. Гарвардська та Чиказька школи в економіці галузевих ринків.	Лекція, практичне заняття	[4,9]	Опрацювати лекційний матеріал, підготуватися до практичного заняття, розрахункова робота, тести	0,8	До наступного заняття за розкладом
Тема 3. Галузева структура національної економіки. Формування конкурентного середовища в Україні. Кон'юнктура ринків як об'єкт економічного аналізу. Галузева структура національної економіки України. Показники галузевої структури та її основні чинники. Галузева структура національної економіки України та постіндустріальна економіка. Стохастичні фактори впливу на структуру ринку. Вплив держави на структуру ринку.	Лекція, практичне заняття	[3-5, 7-9,17]	Опрацювати лекційний матеріал, підготуватися до практичного заняття, інд. творчі завдання, розрахункова робота, тести	0,8	До наступного заняття за розкладом
Тема 4. Аналіз конкурентного середовища на товарних ринках та ефективність ринків. Визначення меж ринку. Показники концентрації господарюючих суб'єктів на ринку. Монопольна влада та її оцінка. Ефективність галузевих ринків. Наслідки монополізації та їх оцінка. Теорії регулювання. Галузева політика та її типи. Антимонопольне регулювання.	Лекція, практичне заняття	[5, 9, 16,17]	Опрацювати лекційний матеріал, Пройти тестування до теми, розрахункова робота	0,8	До наступного заняття за розкладом
Тема 5. Організаційно-економічні особливості та моделі ринку зв'язку. Характеристика ринку зв'язку. Сучасний стан галузі зв'язку та інформатизації	Лекція, практичне заняття	[1-5]	Опрацювати лекційні	0,8	До наступного заняття за розкладом

країни. Моделі ринку зв'язку. Ринок транспортних послуг і особливості його моделювання.			й матеріал, підготуватися до практичного заняття, тести, розрахункова робота		
Тема 6. Моделювання ринку туристичних послуг. Поняття ринку туристичних послуг. Ознаки ринку туристичних послуг. Внутрішній та зовнішній ринок. Оцінка ємкості ринку. Моделювання рекреаційної інфраструктури. Моделі державного регулювання розвитку туристичної діяльності: світовий досвід.	Лекція, практичне заняття	[1,3,6,11,12]	Опрацювати лекційний матеріал, підготуватися до практичного заняття, індивідуальні творчі завдання, розрахункова робота, тести	0,8	До наступного заняття за розкладом
Тема 7. Моделі торгівлі. Торгівля як важливий елемент національної економіки, її суть та головні види. Функції торгівлі. Роздрібний товарообіг та його економічна суть. Гуртовий товарообіг та його роль у товарному обігу. Витрати обігу торгових підприємств. Стан і сучасні тенденції розвитку торгівлі в Україні. Моделі оцінювання, аналізу та прогнозування показників роздрібно-гуртової торгівлі. Оптимізація роботи торговельного підприємства.	Лекція, практичне заняття	[3,5]	Опрацювати лекційний матеріал, підготуватися до практичного заняття, тести	0,8	До наступного заняття за розкладом
Тема 8. Будівельна галузь. Будівельна галузь та її структурні особливості. Особливості будівництва як галузі національної економіки. Структура інвестиційного циклу і економічна ефективність інвестицій. Кошторисна вартість (ціна) і собівартість об'єктів галузі будівництва. Оцінка ефективності будівельного виробництва. Моделі поведінки виробника та споживача будівельної компанії.	Лекція, практичне заняття	[1, 3]	Опрацювати лекційний матеріал, підготуватися до практичного заняття, тести	0,8	До наступного заняття за розкладом
Тема 9. Ринки продукції АПК. Особливості формування та розвитку	Лекція,	[1-14]	Опрацювати	0,8	До наступного

АПК в сучасних умовах. Номенклатура продукції. Моделі ринків продукції рослинництва, тваринництва та переробних галузей. Структура моделей. Моделювання процесу формування ринкової позиції агрохолдингів з урахуванням їхнього рівня прозорості.	практичне заняття		лекційний матеріал, підготуватися до практичного заняття, тести, розрахункова робота, контрольна робота		заняття за розкладом
Тема 10. Ринки енергоресурсів. Еволюція ринку енергоресурсів. Особливості формування та розвитку ринку енергоресурсів в сучасних умовах. Номенклатура продукції. Моделі ринків паливно-мастильних матеріалів. Структура моделей. Роль держави в регулюванні процесів на ринках енергоресурсів. Пошук оптимального співвідношення між ринковими та адміністративними методами регулювання ринків енергоресурсів.	Лекція, практичне заняття	[3-7]	Опрацювати лекційний матеріал, підготуватися до практичного заняття, тести,	0,8	До наступного заняття за розкладом
Тема 11. Ринок медичних послуг та фармацевтичної продукції. Формування ринку медичних послуг та фармацевтичної продукції. Сегментація ринку. Моделі оцінювання та аналізу потенціалу ринку медичних послуг і фармацевтичної продукції.	Лекція, практичне заняття	[2-4,10-12]	Опрацювати лекційний матеріал, підготуватися до практичного заняття, тести,	0,8	До наступного заняття за розкладом
Тема 12. Моделі оцінки, аналізу та прогнозування потенціалу національного, регіонального та галузевих ринків. Потенціал ринку та його складові. Національний, регіональний та галузеві ринки: особливості оцінювання, аналізу та прогнозування потенціалу відповідних ринків. Моделювання процесів оцінювання, аналізу та прогнозування виробничого, споживчого потенціалу та інфраструктури ринку.	Лекція, практичне заняття	[1-14]	Опрацювати лекційний матеріал, підготуватися до практичного заняття, тести, розрахункова робота, контрольна робота	1,2	До наступного заняття за розкладом
6. Система оцінювання курсу					
Загальна система оцінювання курсу	100 бальна – 100 балів протягом семестру; “відмінно” – студент демонструє повні і глибокі знання навчального матеріалу, достовірний рівень розвитку умінь та				

	<p>навичок, правильне й обґрунтоване формулювання практичних висновків, наводить повний обґрунтований розв'язок прикладів та задач, аналізує причинно-наслідкові зв'язки; вільно володіє науковими термінами;</p> <p>“добре” – студент демонструє повні знання навчального матеріалу, але допускає незначні пропуски фактичного матеріалу, вміє застосувати його до розв'язання конкретних прикладів та задач, у деяких випадках нечітко формулює загалом правильні відповіді, допускає окремі несуттєві помилки та неточності розв'язках;</p> <p>“задовільно” – студент володіє більшою частиною фактичного матеріалу, але викладає його не досить послідовно і логічно, допускає істотні пропуски у відповіді, не завжди вміє правильно застосувати набуті знання до розв'язання конкретних прикладів та задач, нечітко, а інколи й невірно формулює основні твердження та причинно-наслідкові зв'язки;</p> <p>“незадовільно” – студент не володіє достатнім рівнем необхідних знань, умінь, навичок, науковими термінами.</p>
Вимоги до письмової роботи	Відповідно до навчального плану, студент виконує одну контрольну роботу, яка є допуском до складання заліку. Головна мета її – перевірка самостійної роботи студентів в процесі навчання, виявлення ступеня засвоєння ними теоретичних положень курсу. При розв'язанні задач студент має детально вказувати, яким саме був хід його роздумів, якими формулами він користувався.
Семінарські заняття	Практичне заняття проводиться з метою формування у студентів умінь і навичок з предмету, вирішення сформульованих завдань, їх перевірка та оцінювання. За метою і структурою практичні заняття є ланцюжком, який пов'язує теоретичне навчання і навчальну практику з дисципліни, а також передбачає попередній контроль знань студентів. Оцінка за практичне заняття враховується при виставленні підсумкової оцінки з дисципліни
Критерії оцінювання СРС	<p>За виконання кожної розрахункової роботи/творчого завдання студент отримує дві оцінки – одну за написання роботи і одну за захист. Оцінювання проводиться за національною шкалою.</p> <p>В процесі оцінювання рівня написання розрахункової роботи/творчого завдання звертається увага на своєчасність застосування відповідного інструментарію для вирішення задач розрахункової роботи, правильність графічної інтерпретації результатів побудови відповідних моделей, правильність розрахунків, грамотність та повноту формулювання проміжних та остаточних висновків до розрахункової роботи.</p> <p>В процесі оцінювання захисту розрахункової роботи звертається увага на рівень володіння теоретичним матеріалом, необхідним для виконання розрахункової роботи, орієнтування студента в основних етапах виконання завдань, вміння формулювати висновки до роботи.</p>
Умови допуску до підсумкового контролю	<ul style="list-style-type: none"> – оцінка за поточне тестування (20 балів); – оцінка за відповіді на всі основні та додаткові запитання під час аудиторних занять (30 балів); – оцінка за контрольну роботу (30 балів); – оцінка за самостійну роботу (20 балів).
7. Політика курсу	
- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);	

- опрацювання теоретичного матеріалу, виконання розрахункових робіт, проходження тестування в дистанційній формі навчання, виконання індивідуальних творчих завдань;
- опрацювання і підготовка до дискусій з приводу матеріалу, викладеного в хрестоматіях для самостійної роботи;
- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

Засвоєння пропущеної теми лекції з поважної причини перевіряється під час складання підсумкового контролю. Пропуск лекції з неповажної причини відпрацьовується студентом відповідно вимог кафедри, що встановлені на засіданні кафедри (співбесіда, реферат тощо).

Пропущені практичні, семінарські та лабораторні заняття, незалежно від причини пропуску, студент відпрацьовує згідно з графіком консультацій. Поточні незадовільні оцінки, отримані студентом під час засвоєння відповідної теми на практичному, семінарському та лабораторному занятті перекладаються викладачеві, який веде заняття до складання підсумкового контролю з обов'язковою відміткою у журналі обліку роботи академічних груп.

Очікується, що аспіранти будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлюючи наслідки її порушення, що визначається Кодексом честі та Положенням про запобігання та виявлення плагіату Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника <https://pnu.edu.ua/положення-про-запобігання-плагіату/>.

Перезарахування результатів неформальної освіти відбувається згідно Положення про порядок зарахування результатів неформальної освіти у ПНУ https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2021/02/neformalna_o_svita.pdf

8. Рекомендована література

1. Ігнатюк А.І. Теорія галузевих ринків: інституційний підхід / А.І. Ігнатюк // Європейський вектор економічного розвитку. 2012. № 2 (13). с. 190 – 194. <http://eurodev.duan.edu.ua/images/PDF/2012/2/36.pdf>
2. Лотиш О.Я. Сучасні напрями розвитку теорії галузевих ринків / О.Я. Лотиш // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки. - Випуск 5. Частина 1. 2014. – с.36-39. http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_05/08.pdf
3. Прямухіна Н.В. Особливості розвитку регіональних галузевих ринків у трансформаційних країнах / Н.В. Прямухіна // Економіка і організація управління. - №3-4. – 2014. – с. 205 – 214. http://nbuv.gov.ua/UJRN/eiou_2014_3-4_32
4. Карп Н. Моделювання рекреаційної інфраструктури і туристичних послуг / Н.Карп., В.Юзевич // http://vlp.com.ua/files/special/16_0.pdf
5. Артеменко О.І. Математичне моделювання рекреаційної привабливості території з використанням ієрархічної системи нечіткої логіки / О.І.Артеменко // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. Вип. 21.5. – с. 345-352. http://tourlib.net/statti_ukr/artemenko2.htm
6. Ігнатюк А.І. Економіка галузевих ринків : навчальний посібник / А.І. Ігнатюк. – К. : ВПЦ "Київський університет", 2015. – 448 с.
7. Поліщук М.Ю. Формування алгоритму дослідження галузевого ринку як інструменту стратегічного аналізу / М.Ю.Поліщук // Стратегія економічного розвитку України. № 33 (2013). С. 147 – 152. http://www.sedu.com.ua/wp-content/uploads/2015/07/24_polishhuk_33_2013.pdf
8. Дмитришин Л.І. Формування стратегій управління банківською системою України / Л.І. Дмитришин, І.І. Благун. – Івано-Франківськ: Супрун В.П., 2016. – 212 с.
9. Дмитришин Л.І. Формування структури сільськогосподарського виробництва в регіонах: теорія та практика / Л.І. Дмитришин, Б.С. Бринзей. – Івано-Франківськ: Ярина, 2019. – 220 с..

10. Blahun I.S., Dmytryshyn L., Blahun I.I., Blahun S. Stock Indices as Indicators of Market Efficiency and Interaction. *Economic Studies (Ikonomicheski Izsledvania)*. 2022. 31(8). 87-106. <https://econpapers.repec.org/RePEc:bas:econst:y:2022:i:8:p:87-106>
11. Дмитришин Л.І., Гавдей С.В. Зарубіжний досвід забезпечення розвитку туристичного сектору в умовах пандемії. *Причорноморські економічні студії*. 2021.70. С. 70-79.
12. Дмитришин Л.І., Гавдей С.В. Економічне та організаційне забезпечення розвитку туристичного сектору України. *Бізнес Інформ*. 2022. 2. С.75-80. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-2-75-80>
13. Дмитришин Л.І. Нейромережеві технології аналізу валютного ринку / Л.І. Дмитришин // Моделювання регіональної економіки. Збірник наукових праць. – Івано-Франківськ: Видавничо-дизайнерський відділ Центру інформаційних технологій, 2010. – №2(16). – С. 25-32.
14. Дмитришин Л.І. Наслідки фінансової кризи для реального сектора економіки у країнах світу. *Моделювання регіональної економіки*. 2018. 2(32). 165-173.
15. Благун І.С. Модель дифузії ринкового продукту / І.С. Благун, Л.І. Дмитришин, І.Й. Перкатюк // Проблеми економічної кібернетики – 2011 : зб. наук. пр. XVI Всеукраїнської науково-методичної конференції (м. Одеса, 2011 р.). – Одеса : Одеський нац. політехн. ун-т, 2011. – С. 9–11.
16. Дмитришин Л.І. Просторова інтерпретація потенціалу регіональної конкурентоспроможності на основі гравітаційної моделі / І.С. Благун, Л.І. Дмитришин, А.В. Кацедан // Актуальні проблеми економіки. – 2014. – № 8 (158). – С. 411-418. <http://eco-science.net/archive2014/320–8158.html>
17. Dmytryshyn L. A Methodological Approach To Development And Optimization A Set Of Parameters For A Company’s Creditworthiness Evaluating / Dmytryshyn L., Blahun I. // *Економічний часопис*. – 2014. – № 7-8 (2). – С. 52-55. http://soskin.info/en/ea/2014/7-8/contents_40.html
18. Благун І.С., Кічор В.П., Козик В.В., Фещур Р.В., Дмитришин Л.І. Емпіричні і статистичні методи в дослідженні ринку товарів і послуг. - Навчальний посібник. За редакцією Кічора В.П., Львів, Растр-7, 2019. – 210 с.

Викладач

Дмитришин Л.І.